

Дисципліна – Ерозія ґрунтів.

Викладач – к.с.г.н., доц. Турак О.Ю.

Дисципліна викладається для студентів бакалаврів спеціальності 201 – Агрономія.

Форма контролю – залік.

Навантаження – 16 год. лекційних, 14 год. практичних, 60 год. самостійної роботи.

Мета курсу: ознайомити з теоретичними і практичними питаннями, пов'язаними з розвитком ерозійних процесів та розробкою системи протиерозійних заходів; навчити виявляти зміни, які проходять у ґрунті під впливом ерозії; сформувати вміння діагностувати властивості ґрунтів, які визначають їх стійкість до ерозії для відновлення їх родючості.

Модульний контроль: дві модульні контрольні роботи, реферат.

Тема 1. Історія проблеми вивчення ерозійних процесів, ерозієзнавство, види ерозії ґрунтів. Роль ґрунту в житті природи і суспільства. Сучасний стан охорони земель від ерозії в Україні. Класифікація ерозійних процесів. Визначення розуміння "ерозія ґрунтів", "водна ерозія" і "вітрова ерозія" (дефляція) та їх характеристика.

Тема 2. Чинники (причини, фактори), що обумовлюють розвитку ерозійних процесів. Кліматичні. Геоморфологічні. Біогенні. Ґрунтові і літологічні. Антропогенний.

Тема 3. Наслідки ерозії ґрунтів, визначення величин втрат ґрунту і поживних речовин. Методи вивчення ерозійних процесів. Оцінка інтенсивності змиву, розмиву, видування ґрунтів і акумуляція наносів. Методи спостереження за стоком змиву ґрунту на водозборах, вимірювання перенесення ґрунту вітром. Активний експеримент в природі. Визначення інтенсивності дощу і розміру крапель: метод польових аеродинамічних установок (будова, методика робіт, коло вирішуваних задач).

Тема 4. Закономірності руху води і механіка водної ерозії. Енергетичні характеристики опадів. Формування стоку поверхневих вод. Формування повітряних потоків і їхній вплив на ґрунт. Гідравлічні характеристики схилових потоків.

Тема 5. Фактори водної ерозії ґрунтів. Загальні положення. Кліматичні фактори. Топографічні фактори. Ґрунтові і літо-генні фактори. Біогенні фактори. Антропогенні фактори розвитку ерозійних процесів.

Тема 6. Фактори вітрової ерозії. Кліматичні фактори. Рельєф і дефляція ґрунтів. Ґрунтові і літогенні фактори. Рослинність і вітрова ерозія. Господарська діяльність людини.

Тема 7. Фактори і особливості інших видів ерозії–випасної, іригаційної, агротехнічної та інших.

Тема 8. Поширення еродованих ґрунтів, районування території по факторам ерозії і ступенем ураженості ерозійними процесами. Поширення еродованих ґрунтів. Групування земель по ступені ураженості ерозійними процесами, факторами ерозії ґрунтів природних регіонах України. Оцінка ерозійної небезпеки і ступенів еродованості ґрунтів. Ерозійна небезпека земель. Ерозійна деградація ґрунтів. Кризові ситуації, зумовлені ерозією ґрунтів.

Тема 9. Система заходів по охороні ґрунтів від ерозії (комплекс протиерозійних заходів). Організація комплексу заходів по боротьбі з ерозією ґрунтів. Основні принципи охорони ґрунтів від ерозії. Комплекс протиерозійних заходів: агротехнічні, агролісомеліоративні, протиерозійні гідротехнічні, організаційно-господарські.

Тема 10. Основи ґрунтозахисної системи землеробства з контурно-меліоративною організацією території. Принципи і проблеми обґрунтування зональних протиерозійних систем землеробства. Комплекс заходів по боротьбі з іригаційною ерозією. Передумови переходу до контурно-меліоративного землеробства на схилах. Принципи контурної організації території і роль при цьому матеріалів ґрунтових обстежень. Приклад проектування контурно-меліоративної. Еколого-економічна ефективність ґрунтозахисної контурно-меліоративної системи землеробства

Тема 11. Технічне забезпечення ґрунтозахисної системи землеробства. Машини та знаряддя для ґрунтозахисних технологій. Перспективи розробки систем машин для ґрунтозахисного землеробства в сучасних ринкових умовах.

Тема 12. Шляхи відтворення родючості еродованих ґрунтів і їх охорона.

Шляхи відтворення родючості еродованих ґрунтів. Застосування полімерів-структуруювачів і інших меліорантів. Особливості застосування мінеральних добрив на еродованих ґрунтах (норми, строки і технологія їх внесення). Реплантація еродованих ґрунтів (землевання). Вапнування кислих еродованих ґрунтів.

Тема 13. Раціональне використання ерозійно-небезпечних, еродованих земель. Основні принципи проектування протиерозійних і протидефляційних заходів. Етапи проектування. Консервація еродованих земель. Нормативи для еколого-економічної оцінки системи протиерозійних заходів.

Рекомендована література:

1. Волощук М.Д., Петренко Н.І., Яценко С.В. Ерозія ґрунтів України: еволюція теорії та практики. К.: ТОВ Ніланд-ЛТД”, 2014.
2. Заславський М.Н. Ерозія ґрунтів. – Київ, 1979.
3. Захаров П.С. Ерозія ґрунтів і заходи боротьби з нею. – Москва, 1971.
4. Кузнецов М.С. Протиерозійна стійкість ґрунтів. – Москва, 1981.
5. Кузнецов М.С., Глазунов Г.П. Охорона ґрунтів від ерозії і дефляції. – Москва, 1988.– Ч.2.
6. Кустовська О.В., Чумаченко О.М. Формування сільськогосподарських землекористувань в умовах розвинутої ерозії ґрунтів: Монографія К.: ЦСТРІ, 2015.
7. Охорона ґрунтів: Підручник / М.К. Шикула, О.Ф.Гнатенко, Л.Р. Петренко, М.В. Капштик.–2-ге вид., випр. – К.: Т-во Знання”, КОО, 2004.–398 с.
8. Пилипенко О.І. і ін Системи захисту ґрунтів від ерозії. Київ, 2004.
9. Примак І.Д., Вахній С.П., Бомба М.Я. Ерозія і дефляція ґрунтів та заходи боротьби з ними. Біла Церква, 2001.
10. Світличний А.А., Черний С.Г., Швєбс Г.І. Ерозієзнавство. ТОВ «ІТД» «Університетська книга», 2004.

